

perdöntő bajvívások" czim alatt fejtegetett). 1831-ben pedig a régi megye és az udvarbírósi intézményről latin nyelven két munkát bocsátott közre. 1844-ben az akkori országgyűlés alatt kérdésbe vett némi ismeretlenebb közjogi tárgyak és megrögzött balvéleményekről értekezett. Ennek köszönhető az akadémia figyelmét, mely őt már 1847-ben levelező taggá választotta meg.

Ez első, önálló dolgozatokon kívül sok kisebb közleménye jelent meg a különböző hazai folyóiratokban is. A Csengery által szerkesztett „Budapesti Szemle”-ben következő jelentékeny értekezései láttak napvilágot: „Muraköz” — „Él-e Árpád férfi ága?” — „A vármegyék régi szervezetéről.” — „A fumei kérdés utolsó stádiumában” megannyi alapos, világos, tartalomdús fejtegetés, melyek mindenike nemcsak a gondos buvárról, hanem a tiszta fejú politikusról is tanuskodik. A történelmi társulat keletkezéssel az alapító tagok sorába lépve, annak közlönyében a „Századok”-ban számos kisebb-nagyobb cikkei jelentek meg, melyek közt legnevezetesebbek s általában Botka dolgozatai közt a legfontosabbak, azon a tudományos körökben oly élénk és méltó figyelmet keltett tanulmányok, melyek több cikksorozatban fejtegetik s ismertetik a vármegyék első alakulását és ősi szervezetét, s e fontos nemzeti intézményünknek, mely magát annyi századon át a legújabb korig fentartotta s alkotmányunk védbástyájának annyiszor nevezte, keletkezésétől fogva, fejlődése minden stádiumain át, egész történetét adja. E nagybecsű tanulmányok külön kiadását határozta el a történelmi társulat, melynek választmányában is tevékeny részt vesz folyvást. Míg a magyar akadémia, legutóbbi nagy gyűlésén, rendes taggá választotta.

Közéletünk s irodalmunk régi bajnokát tiszteli, vajha soká tisztelhesse még Botka Tivadarban.

Lachambeaudie meséből. *)

1.

A nagy és a kis harang.

Ott a „Mi asszonyunk” karsu szép tornyában Egy kis harang lárma majd minden órában; Mindig csak ezt huzzák bármily alkalomra, De nagy ünnepeken, akkor nincsen dolga. Hozzá közel függött a nagy harang épen, Méltó komolysággal hallgatva már régén. A fecsegő egykor merészen így szóla: „Elalszol mellettem, te csak pihensz, lomha, Míg gyors szavamtól az egék viszhangzanak S megzendülnek rája e romlatag falak!” — Felel a nagy harang: „Igaz, nem fecsegek, De én vagy nagyszerű temetést hirdetek, Vagy szavam a vész és harez zajába vegyül: — Mindig fontos dolgot köszöntök egyedül...”

2.

Kard és könyv.

Sötét szobazugban függött egy hosszú kard, Melyet napról-napra több rozda s por takart; Meglátva egy könyvet, így szólt rosz kedvében: „Gyűlöltöm e békét, majd meghalok itten! Téged tisztel minden — én rá nem is nézek, Pedig én csak mégis nálad többet érek. Míg te a lágyágot oltod a szivekbe, A hős bátorságnak vagyok én kedveltje. Bár szabadulhatnék e hideg falakról S élhetnék, mint egykor, vérből és hadakból!...” A könyv azt felel: „Lejárt már az idő, Mikor kard szerepelt és baromi erő.

*) Lachambeaudie Péter az újabb francia meséiről közt legnépszerűbb. Gyönyörű meséit a francia akadémia kétszer jutalommal koszorúta. Az 1851-ki díszkiadásban megjelent meséhez Leroux Péter irt terjedelmű előszót; azóta már 15 kiadást ért. — Gy. B.

Szüntesd, nemes lovag, harci buzgóságod! — A hol én barátot, te ellenfél látod; Téged mindig boszu és gyűlölet vezet, Engem a békevágy, remény és szeretet; Míg te vért szomjazva dúlsz itt a világon, — Én ott az erkölcsi javulást ajánlom: Mondj le hát a harczról és tőrj zugod falán! — Valjon a földműves örökké szánt talán? Kifogja ökreit, ekéjét ott hagyja, Aztán vet magot s azt földbe takarja. Te is, mint az eke, betöltéd szereped; Te szántottál eddig, én hintem a szemet, Mely a világnak majd arany kalászt terem: Erd be te a multtal s arany a jövőt nekem!”

3.

A kakuk és a veréb.

Mint tudjuk, a büszke kakuk Mindig csak magáról beszél: Kakuk! — és ismét csak: kakuk! (Az írők közt is sok ily kakukféle él.) „Ha a csalogány ver, — mondá a verébnek, — Mit szólsz?” — „Az bajos hang, még büvésebbének.” „És felőlem?” — „Semmit; mit is mondjak arról, Ki magát dicseri — valahányszor csak szól.”

4.

A szél és a homok.

Egykor a szél s homok találkozt, S vetélytársként együtt vitakozott. „Én felforgatok!” szólt a dühödő szél; „Én építek!” felelt az ellenfél. Jött egy dervis, itéletet mondott: „Szél, az előnyt társadnak kell hagynod, Mert azt minden ember elismeri: Könnyebb rontani, mint építeni!”

Gyulai Béla.

Egy falusi precceptor története.

(Folytatás.)

III.

Igy mult el öt hét. Harangoztam, seperem a templomot, s énekeltem az öreg tanítóval, öltöztetem a plébánost a sekrestyében, meggyújtottam és eloltottam a gyertyákat, egyszóval végeztem a precceptor teendőket. E közben tél lett. Tél a hegyek között, mely október végén már havat szítál, s még márcziusban sem akar távozni. Midőn egy reggel felkeltem, kis ablakomat hófúvás borította el. Három nap és három éjjel esett, azután fagyott és ismét esett. A vén tető nyikorgott a roppant teher alatt és a bükkfaágak ketté törtek, mint az üveg. Merre az emberi szem ellátott, mindenütt csak hó terült el, a levegőben károgyva röpködő varjak, melyek egy-egy utazó szánt messze elkísérték, itt-ott dideregv-ugráltak ágról-ágról a cizinegék, s a gyermekek vastag rongyokba burkolva mentek egyik szomszédból a másikba. Oh a tél lenn a síkságon egészen más, mint a hegyek között, de az ember idővel mindent megszokik s a fő nálam az volt, hogy a mindennapi kenyér miatt nyugton alhattam. E közben az öreg tanítót elkezdte gyötörni a köszvény, mely hol a jobb, hol a bal térdén vett erőt, majd meg az oldalába költözött. Szegény, be sokat kínlódott. Utóbb már föl se tudott kelni, és daczára, hogy hájjal kengették, egyre soványodott. Még csak ekkor örült igazán nekem. Az iskolában tanítottam, a templomban énekeltem. Igaz, korán sem csengett hangom oly tisztán és annyi erővel, mint az öreg Karikásé, de csak kivettem én azért a dülöre, minden hiba nélkül, s miután a bogáti esperes ajánlott, a papnak se volt panasza reám.

November vége felé, midőn épen az iskolában voltam, az öreg tanító lakása előtt néhány percze egy szán állott meg. Oda néztem, vajjon ki szállhat ki. Egy magas, szikár harminczöt-negyven esztendő férfi volt az idegen, hatalmas bundával és rókatorkos süveggel a fején. Nemsokára azután

látam ismét, a mint az öreg Kata néni kísérette, és így szólt hozzám biztatólag:

— Nem kell csüggedni Karikásné aszszonyom, majd jól lesz megint minden. Küldjön valakit mielőbb Szórádra, én beszólok majd a gyógyszerészhez, hogy tartson mindent készen. Isten áldja meg.

És elhajtott; nekem pedig egyszerre eszembe jutott, hogy ez alighanem a bogdáni orvos volt, kiről vacsora közben az öreg tanító annyiszor oly jóízűen elbeszélgetett. Az iskola végeztével a mint haza mentem, Kató asszonyt könyvek közt találtam. Sirt, sopánkodott szegény, hogy senki sem akar neki Szórádra menni.

— Sohse busuljon — mondám — holnap úgy is szabad napom van, elmegyek én.

És másnap mindjárt a reggeli után utnak indultam. A mint a faluból kitért, hire hamva sem volt az utnak, s a hó oly vastagon feküdt, hogy csak néhány percczel érkeztem meg tizenkettő előtt Szórádra. A patika épen a vásártéren állott, és tele volt paraszttal és parasztasszonyokkal. — Megörültem a mint a gyógyszerészen azon emberre ismertem, ki megmutatta a kátéfalvi utat. Ő is megismert, s míg egy üveget bedugasztott, jókedvűleg felém kiáltott:

— Te vagy öcsém? Az öreg Karikás orvoságért jöttél ugy-e? Már elkészítettem. Nos, hogy van a jó öreg?

— Nem a legjobban gyógyszerész ur, sokat szenved szegény.

— Az nincs másként. A köszvény meggyötöri, a kit egyszer elővett. Nem veszedelmes, de kínos. De jöjj be, melegedjél meg. Nagyon megfázhattál. Mindjárt bejövök én is.

És kinyitotta előttem az ajtót, mely a boltból egy mellékszobába vezetett, hol a kályha körül többen melegedtek. Egy leány épen terített. Én is leültem és szinte érezem, hogy zsibereg ki belőlem a hideg.

Negyed óra mulva a gyógyszerész is bejött kis házi sapkáját kopasz fejére hátra tolván. Nagyon jó kedve volt, és kezeit dörzsölve így szólt:

— Na, most már készen vagyok, ehetünk. Így télen át nagyon sok a beteg, reggel óta talpon vagyok. Mari hozd be a levest. Ez a hideg igazán meghozza az ember étvágyát.

Azután felém fordult és átnyújtá az orvoságos üveget.

— Az öreg Karikás vegyen ebből naponként három kanállal, de rázza meg előbb jól az üveget.

S midőn fölkeltem és üvegemet véve távozni akartam, csodálkozva mondá:

— Mi baj öcsém? Csak nem akarsz megszökni az ebéd elől?

Megköszöntem szívességét, — de sietős a dolgom — mondám — várnak reám odahaza.

— Eh mit, — viszonzá, — reggel óta nem ettel s egy kis meleg étel nagyon elköl ilyen hidegben. Az öreg Karikásnak meg mindegy akár egy órával előbb, akár utóbb vesz be. Azután még szeretnék veled megismerkedni. Szó a mi szó, de nekem már akkor megletszettél, mikor először láttalak. Azóta sok jót hallottam rólad. Én mindent tudok, mi a környékben történik. Hallottam, hogy jó segédtanító vagy s becsületessen teljesítetted azt, mit magadra vállaltál. Szerettem a munkás fiatal embert. Különbösen már terítve van számodra.

Igazán volt. Leültem tehát, s a többiek szintén helyet foglaltak, a nélkül, hogy zavaromra ügyeltek volna. Azóta sok év mult el s csakis az maradt meg emlékezetemben, mit a népoktatásról hallottam.

Midőn nyomorúságos fizetésemet megtudta, fölpattant:

— Igazán szegény és gyalázat, hogy a nép tanítóit még a falusi kondásnál is roszabban fizetik. Nincs gonoszabb valami, mint a nép tudatlansága, s a kik ennek legyőzésére szentelik életüket, még a mindennapi kenyér gondjaitól se mentek. A népek tudatlanságán alapszik a zsarnokság. Seholy annyi zajt semmiért nem tapasztalunk, mint e téren, pedig oly világos és egyszerű a megoldás: szabadsítók föl a nép tanítóit a papok fölügyelete alól, fizessék tisztességesen és tíz év mulva nem fogtok találni magyart, ki írni, olvasni ne tudna.

Igy beszélt a derék gyógyszerész és a többiek is elismerték hogy igaza van. Én mohón szittam magamba minden szót, mert így beszélni még soha sem hallottam. Bámultam és örültem. És midőn a gyógyszerész észrevette, mily figyelemmel csüngök rajta, néhány könyvet kölcsönözött. Egész boldogan vettem utamat haza felé; az öreg Karikás már türelmetlenül várt. Átadtam a gyógyszerét és aztán szobámba zárkóztam, elővettem a kapott könyveket, de nagy bámulatomra alig értettem valamit belőlük, pedig híres munkák voltak. Én istenem, hányszor kiáltottam föl kétségbeesetten:

— Ugy van, én nem tudok magyarul, különben lehetetlen, hogy meg ne érteném e nyomtatott betűket!

Ezóta folytonos nyugtalanságban voltam. Napjában tízszer is elővettem vagy az egyik vagy a másik könyvet, mindig azon reményben, hogy talán sikerül megértenem ma azt, mi tegnap még homályos volt. Mind hiában. Végre az öreg Karikás is észrevette nyugtalanságomat, és bevallottam neki mindent, őszintén.

— Soha se törd rajta fejedet Döme, nem a mi számunkra irták azokat. Én is hozzá fogtam százszor, de oly szépen, oly mély mindenik, hogy megérteni egyiket se tudtam. Csak nagy urak, tudósok számára való az, évekig kell tanulni, ha valaki tisztába akar azokkal jönni. A mi sorsunkbeli emberekkel senki sem tördök. A taliga elé fogott ökröknek mi szükség valamit tudni, elég, ha munkájukat végzik.

Az öreg Karikás e szavai először megdöbbentettek, de csakhamar beláttam, hogy teljesen igaza van. Azóta évről-évre mindinkább meggyőződtem arról, hogy a népet készakarva hagyják meg tudatlanságában, az isten, a ki a vesébe lát, tanum, hogy így van. A nyáj vezetői gonoszak. Ez nem tarthat így soká. Minden ép eszű ember belátja, hogy korunkban a föld népének is szüksége van egészséges könyvekre. Egyszerű, tiszta, hasznos, oly nyelven irt könyvekre, melyeket mindenki megért. Így fog a magyar irodalom újja születni, terjeszkedni, s lesz a szájas, csutorát emelő kortések urán induló s csak eszköz gyanánt szolgáló népből választójogára büszke, azzal saját meggyőződése szerint élő választó polgár.

Az öreg tanító okoskodásai sokáig nem hagytak aludni, asztalomon a könyvek minduntalan ösztökéltek, nyugtalanítottak. Hozzárult még ehhez, hogy midőn karácsonkor gyónni mentem, a plébános megkérde, ha nem olvastam-e gonosz könyveket. Nyugodtan válaszolám: „nem”, mire tisztelő ur borzasztó dühbe jött:

— Mit, még az isten széke előtt is hazudni mersz? — kiáltá, — vagy azt hiszed, hogy ő nem tud mindenedet? Azt hiszed, nem jöttem nyomára, minő könyveket hoztál magaddal Szórádról?

Elsápadtam, és hebegve mondám, hogy nem érttem én azokból egy betűt sem, nem tudtam, hogy tiltva vannak; de a nél-

kül, hogy rám hallgatott volna, indulatosan folytató: — Hogy ha megtudja ezt az esperes, veszve vagyok, le fogja rólam venni kezét, stb. stb.

— Kinek olyan silány hangja van, mint neked, annak első kötelessége volna templomi énekekben gyakorolni magát. Hanem iszen majd meglátjuk, hogy felelsz a vizsgán, de jegyezd meg, hogy akárhogy felelsz is, ha én akarom, benn reked a bizonyítványod itéletnapig. Ezt jó lesz el nem felejtetni.

Kétségbe voltam esve. Mi lesz belőlem, ha bizonyítványomat ki nem adják. E gondolatnál összefacsarodott szívem. Dolgoztam, tanultam, nem volt se éjjelem, se nappalom. Még az öreg Karikás is így szólt:

— De nincs jó dolgod Döme, meglásd, még bele betegszel.

De nem hallgattam reá, s úgy belemerültem a tanulásba, hogy szinte zugott a fejem. Ezalatt az öreg tanító is fölépült, átvette ismét az iskolát, járta a mogyorópálcza, hogy szinte zengtek bele a falak. A kegyetlenség kegyetlenséget szül. Hányszor vettem magamnak szememre azóta e barságot. Végre elérkezett a husvét s a tanulók közül sokan megáldoztak. Ezek boldogok voltak, elmondhatták, hogy megszabadultak szerencsésen az öreg Karikás és a precceptor körmei közül. Nem mennek már véres háttal haza az iskolából.

Istenem, minő borzasztó lábon állott akkor a népoktatás. — Ezalatt eljött a vizsga ideje. Hiában biztatott az öreg tanító, hogy ne féljek, hozzám képest a többi precceptor mind számár, hogy többet tudok, mint a többi összevéve, s ha félek, elvesztem. Ez csak fokozta izgatottságomat, s mikor a vizsgára mentem, valóságos lázban voltam. Azonban ezen is szerencsésen túl estem. Nem emlékszem, hogy valaha oly boldogan éreztem volna magamat, mint akkor. Midőn az utczára értem, tapsoltam, ugráltam örömben, hogy a kik látták, azt hitték, megbolondultam.

Az öreg Karikás elejbém jött, átkarolt és így szólt:

— Az istenért, mit csinálsz, az emberek ide néznek, még majd rosz híreket költik.

A mint a szobába léptem, megéletem Kató asszonyt is, és oly gyorsasággal, a mint csak lehetett, elmondtam, hogy túl vagyok a vizsgán. Szinte nagyon örült, de csillapított. Könnyű azt mondani: csillapuljak, de a ki, mint én, egyik napról a másikra a bizonytalan kenyér súlyos gondjával ébredtem, annál ne csodáljátok, ha szíve, megszabadulván a gondok sulyától, szilajabb örömben tör ki. Szüleimnek is azonnal irtam, azután elmentem a völgybe, le a malom felé. Bajos volna most leírom mind azon érzelmeket, melyek ekkor keblemet dagaszták. Minduntalan megálltam és fölkiálték: letted a vizsgát, most már tanító vagy. Ez nem álom többé. Kitarva fekszik előttem a jövő, előre! ne féld az akadályokat! De megvallom, midőn a bizonyítványt kezembe kaptam, önkénytelenül is azon gondolattal villant meg agyamban, hogy most már precceptor helyett jó lenne tanítónak lennem. A lakást, kosztot és eddigi fizetésemet kezdtem egyszerre kicsinyíteni s kirándulásaim alkalmával folytonosan tudakozódtam, ha nem ült-e meg itt vagy ott tanító állomás. Időm volt elég, mert aratástól egész szüretig az iskola üresen állott, csakis a jobbmódúak gyermekei jártak nyáron is iskolába.

Az öreg tanító kétségkívül megtudta, hogy állomás után tudakozodom. Ezt abból gyanítom, mert október vége felé, midőn az iskola ismét telni kezdett, nem is volt meglepetve, hogy egy este a vacsoránál, miután elmondottam volt, hogy egészen kiszakadtam a ruházatomról — fizetésem fölemelését kértem. Egész nyugodtan válaszolá:

— Ezt vártam Döme. A fiatal emberek mind becsavagyók, hirtelen akarnak gyarapodni. Mióta zsebedben van a bizonyítvány, azt hiszed, senki sincs hozzád fogható. Nem szemrehányásból mondom ezt. Minden ember azon van, hogy előre menjen. Csakhogy mikor mult őszszel ide jöttél, megelégedtél azzal a mit kaptál, azóta tudhatod, hogy a hol csak lehetett, igyekeztem sorsodon javítani. Fizetésedet pontosan megkaptad, daczára, hogy az iskola egy negyedrésze, mint tudod, üres volt. Mint a többiek, megtehettem volna én is, hogy nyáron át elküldtelek volna ez, úgy látszik elfeledted. — Ugy van ugy! — kiáltá Kata asszony, — egytől-egyig háladatlanok. Kéheze ide jönnek, tele eszik, tele iszszák magukat, a nélkül, hogy kérdeznék mibe kerül, s ha jól meghiztak, azzal állanak elő, hogy itt hagyunk, ha fölébb nem emeljük fizetésüket. Igazán csunyaság.

— Hagyd abba asszony, — mond az öreg tanító. — Mindent megtettem, hogy csak jól érezd magad, mert nem tagadom Döme, ügyes tanító vagy, és most állomást keresel, tudom, elmondták. Adja isten, hogy meg ne bánd, mert ismereteid daczára van egy nagy hibád, s ez a papok szemében nagy dolog — nincs hangod. Mit tördöknek a plébánosok a többivel? Vagy azt hiszed, hogy a nép művelődése talán szívükön fekszik? Sőt ellenkezőleg, minél ostobább a nép, annál elégedettebbek. Már mondtam egyszer és újra ismétlem, hogy első a katekizmus, azután az ének. Ha a tanító tudja a katekizmust és jó hangja van, a többi haszontalanság, s csak is a forma végett követelik. Én Döme bizonyítvány nélkül is százszor előbb kapnék állomást, mint te, mert van hangom, és kis ujjamban a katekizmus. Ezer pap között, ha egy találkozik, ki beérné veled, míg utáram tizen is kapnána egyszerre, mert ha én rágyújtok a Gloria in excelsis-re, Te-deumra, vagy Kyrie-re, akkor azt meghallják, megtölti a templomot és tetszik az istennek és embereknek. De a te hangod gyöngye, erőtlensé, sérti a hívők füleit és a világ minden bizonyítványa sem ad neked hangot. Ebből láthatod, mi a tanító hang nélkül.

Egészen megzavaródtam, mert az öreg tanítónak igaza volt, tudtam ezt, azért szerényen így válaszoltam:

— Hiszi tanító ur, hogy elhagynám és különösen most tél kezdetén, midőn leginkább járhatok kezére? A mit velem tett, nem fogom feledni soha. De legyen igazságos, tekintse ruházatomat, lábfeleimet, nem-e volnék az iskola szegénye ily állapotban?

Néhány perczig gondolkodott s azután így szólt:

— Igazad van, Döme, értelek, de nekem nem áll módomban, hogy fizetésedet föl-emeljem. Hanem talán másképp segíthetünk a dolgon. Hallgass rám, s ha ajánlatomat elfogadhatónak tartod, mindkettőnknek hasznára válhat.

És elbeszélte, hogy a környékbeli egyes protestans községekben télen át estenként fölolvásokat tartanak felnőttek számára. Mindenütt találkoznak egyesek, — folytatá, — kik többet is szeretnének tudni, mint a mit tudnak, s én azt hiszem, hogy ez nem megvetendő jövedelmet hajthatna konyhánkra. Ha gondolod, kísértünk meg nálunk is. És miután te még nagyon fiatal vagy, az idősök kedvéért úgy teszünk, mintha az egészet én vezetném, holott a fölolvásokat te fogod tartani, s a jövedelmen megosztózunk.

Az öreg Karikásnak igaza volt, midőn azt mondotta, hogy becsvágyó vagyok. Mert szó a mi szó, nem is tudtam azon gondolatot megbarátkozni, hogy tanító létemre egész életemen át egyebet se tanítsak a katekizmusnál. Éreztem, hogy másra vagyok hívatva, és midőn a plébános szerénységről és keresztyéni alázatosságról prédikált, így okoskodtam magamban: ez mind jól van, plébános ur, de hát minek él akkor a püspök palotában és miért papé a legszebb ház a faluban, miért csüggtök akkor a világ hívságos javain? Könnyű az egyszerűséget és szerénységet prédikálni s a mellett zsebre dugni a zsiros jövedelmet és hasat eresztetni a tekintély nevelésére.

E gondolatok zibongtak agyamban, mert hát az isten egészséges észszel áldott meg. Meghajoltam, mert nem tettem más kép, de meg voltam mélyen győződve, hogy a munka és ész fölegyenesíti az ember derekát. El lehet tehát képzelni, milyet dobant szivem az öreg Karikás beszédére. Észre is vette örömet, mert mosolyogva kérdé:

— Nos, hogy tet-szik Dö-me?

— Föl-ségesen! — mondám, — így ohajtot-tam én. Nekem ru-hára, láb-
belire, könyvekre van szük-ségem, mert köny-vek nélkül nem me-het az em-ber előre. Mindez pe-dig pénzbe kerül.

— Lesz minden, hiszem leg-alább, mi-helyt az iskolát megnyit-juk, — mond ke-zét nyujt-va.

Jövő hétfőn megkezdjük az esti fölolvásokat, a gyermekek hírét viszik a környéken és meg fogod látni, hogy legények és leányok, sőt házas emberek is jönnek majd. Most isten áldjon meg, jó éjszakát.

— Jó éjt, tanító ur.

Elváltunk. Azt hittem, hogy nem fogom ismerni ezental a nyomorúságot, de család-tam, csak ezután mentem még igazán életem legnagyobb keserűsége elé, melyet soha sem tudtam feledni, melynek emlékére még így ősz fejjel is összefacsarodik szivem. Régen volt az; ha visszagondolok ifjúságom ama szomorú korára, csak egy vigasztal, hogy kötelességemet lelkiismeretesen teljesíttem.

(Folyt. követc.)

Zegestow.

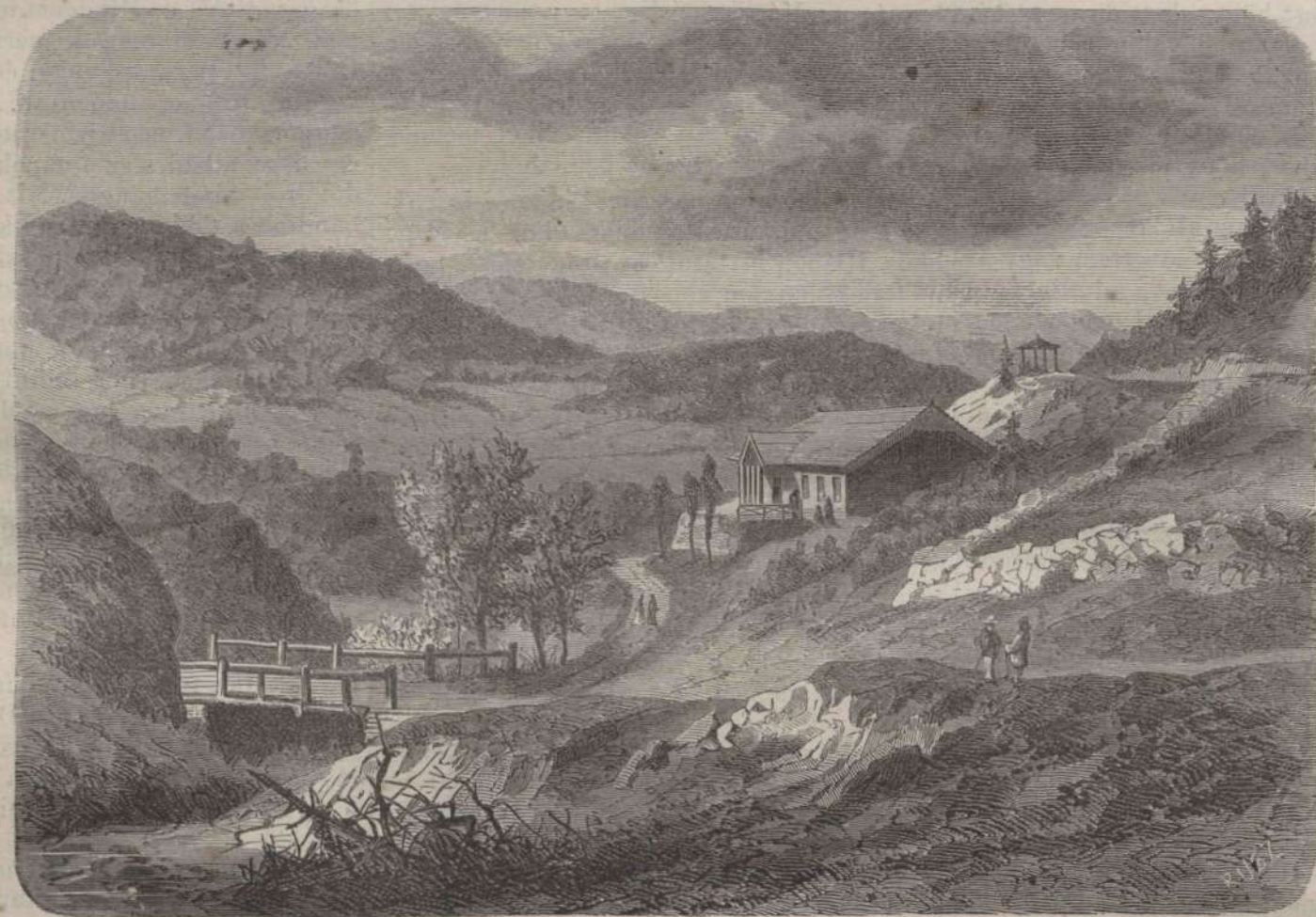
Az ásványos forrásokban oly gazdag Kárpátok északi részének egy csendes völgyében, a Poprád folyónak itt már Galiciához tartozó jobb partján, s a magyar oldalon levő híres szulini forrásokkal átellenben fekszik a zegestowi fűrdő. Zegestow ásványvizet csak néhány év előtt fedeztetett fel, midőn a fűrdőt jelenleg is bíró

Medveozky-család egy tagja vadászat alkalmával véletlenül akadt a később oly jótékony hatásának bizonyult forrásra.

A fűrdő épületei, s azoknak berendezése természetesen még nem versenyezhet a szomszédos s már nagy hírű bártfai s krinczai fűrdőkével, de dacára, hogy az igen szűk s meredek völgyben levő forrás körül az építkezés sok nehézséggel jár, mégis évről évre svájci modoru csinos faházak épülnek a mindinkább szaporodó vendégek befogadására.

Vidéke tekintetében Zegestow sok előnnyel bír a szomszédos fűrdők fölött, s különösen oly egyéneknek ajánlható, kik fűrdői idényük alatt nem zajos mulatságokat, de pihenést s nyugalmat keresnek, s a természet szépségeit háborítlanul kívánják élvezni.

Zegestow vidéke igen szép, bár nincsenek itt a természetnek oly csoda teremtményei mint a közeli Tátra hegységben; nem találunk itt égis meredő havasokat, víz-zuhatagokat, óriási szikla-szörnyeket, de igen azt, mi kellemesebben hat a kedélyre: gyönyörű hegyi réteket, cserg-dező patakokat, forrásokat, magas meredek hegyeket roppant kiterjedésű lombos és fenyves erdőkkel, vadászatot s halászatot a pis-trángokkal bővel-kező patakokban s a Poprádban, mely itt oly görbe

Zegestowi fűrdő a magyar-galicziai határszelen.

vonalban képezi a két ország határát, hogy a fűrdőből egymás mögött látszó három hegylánc elseje magyar, második galicziai s harmadika ismét magyar területet Peruban, Dél-Amerikában. E csodamű, melyet rajzunk tüntet föl, a világ egyik legmerészebb tervű vaspálya-vonalán, a Lima és Arequipo közt Pima-ig készen álló vaspályának Lima és Oroya közt eső utszakaszán épült s négy nyílása van, melyek közül mindegyiknek 100—125 angol láb iv szélessége van. A hid-oszlopok, melyek közül a legmagasabbik 252 lábnyira emelkedik, a legmagasabbak, melyeket valaha építettek; mindenike tizenkét kovácsolt vasból készült s 25 láb magas oszlopból áll, melyeket egymással szekrény-alakulag öntött vasrudak kötnek össze. Hogy e hid fölépítése roppant nehézségekkel járt, talán mondanunk is fölösleges. Ez építmény a modern technikának bizonyára egyik legcsodálatramúltóbb remekműve. Általában a Lima és Arequipo közt épülő vaspálya a legmerészebb tervek közé számítható, és oly magasan vonul végig a Kordillerák ormain, hogy helyenként, mint pl. a Titicaca-tó partján, a tenger színe fölött 14,600 lábnyira emelkedik föl. Mikor az Inkák, Peru indián fejedelmei, nem kevésbé merész utjait építették, aligha sejtették, hogy nagy műveiket egykor még nagyobb fogják elhomályosítani.

S. L.

Vasuti vashidak.

Az építést az utóbbi évtizedek alatt bámulatos haladást tett, főleg mióta a vasat is föl tudják használni állandó építmények s különösen vasuti hidak előállítására. E vashidak előfutárai s némelig előképei ama nagyszerű fahidak voltak, melyeket a szabad gondolkodás és elfogulatlanság hazájában, Amerikában folyók és völgyek fölül 300—400 láb szélességben oly nyaktörő merészséggel építettek. Noha e hidak éveken át igen széleszűrűek és tartósaknak bizonyultak, a fa mégis csak oly építészeti anyag, mely sokféle

ártó és romboló befolyásnak van alávetve, nem is tekintve azt, hogy szilárdsága különben sem valami nagy. Nem csoda tehát, ha az építések folytonosan azon törtök az eszközök, hogy miként lehetne a fát az ilyeszerű építményeknél vassal helyettesíteni. Meg is próbálták több ízben; az első vashidak építésénél a kőhidakat vették mintául s öntött vasból állították elő, még pedig csupán azért, mert még akkor nem voltak azok az eszközök föltalálva, melyeknek segítségével a hidépítés számára most bár minő alkalmas formájú s tettszés szerinti hosszasságu kovácsolt vasrudakat lehet készíteni, noha ez utóbbiak jóval nagyobb hordképességök és hajlékonyságuk miatt inkább alkalmasak ily építményekhez, mint a törékeny s kevésbé megbízható öntött vas.

Az első, kovácsolt vasból épített hidakat láncokkal feszítették a folyam fölül s ezért lánc-hidaknak nevezték el. E hidak lebegő állapotuk folytán bizonytalanabbak és gyengébbek, mint az állandó, szilárd oszlophidak, de mégis az újabb időben e lebegő hidakat azáltal, hogy láncok helyett sodrony-köteleket alkalmaztak, még vasuti vonatok elbírására is alkalmasokká tették s a mellett oly szélességben merték azokat építeni, mely az oszlophidaknál elérhető szélességet jóval túlhaladja. 2—300 láb szélességben a legnagyobb biz-

tonsággal építettek már sodrony-kötelekre feszített függő vasuti hidakat, s még eddigelé nem hallottunk szerencsétlenségről, mely e tulmerész építés-módot megbá-natta volna tervezői-vel.

A rajzunkon látható hidépítési — ugynevezett „rács-oszlop” — rendszert Európában főleg vasuti hidak építésénél vették alkalmazásba, és azt a német és angol építé-szek egy kifejlesztették, hogy

ma már a legbámulatosabb építkezéseket viszik véghez annak segítségével. E nagyszerű építmények közé számíthatjuk mindjárt első sorban az ugynevezett: *Varrugas-utvezeték* Peruban, Dél-Amerikában. E csodamű, melyet rajzunk tüntet föl, a világ egyik legmerészebb tervű vaspálya-vonalán, a Lima és Arequipo közt Pima-ig készen álló vaspályának Lima és Oroya közt eső utszakaszán épült s négy nyílása van, melyek közül mindegyiknek 100—125 angol láb iv szélessége van. A hid-oszlopok, melyek közül a legmagasabbik 252 lábnyira emelkedik, a legmagasabbak, melyeket valaha építettek; mindenike tizenkét kovácsolt vasból készült s 25 láb magas oszlopból áll, melyeket egymással szekrény-alakulag öntött vasrudak kötnek össze. Hogy e hid fölépítése roppant nehézségekkel járt, talán mondanunk is fölösleges. Ez építmény a modern technikának bizonyára egyik legcsodálatramúltóbb remekműve. Általában a Lima és Arequipo közt épülő vaspálya a legmerészebb tervek közé számítható, és oly magasan vonul végig a Kordillerák ormain, hogy helyenként, mint pl. a Titicaca-tó partján, a tenger színe fölött 14,600 lábnyira emelkedik föl. Mikor az Inkák, Peru indián fejedelmei, nem kevésbé merész utjait építették, aligha sejtették, hogy nagy műveiket egykor még nagyobb fogják elhomályosítani.

S. L.

Az önképzésről.

(Fololvásás *Laboulaye*-tól.)

(Folytatás.)

Az első nevelést *anyánktól* nyerjük.

Életünk folyamát legtöbbször ez az első nevelés határozza meg; gyakran megjegyezték, hogy nem volt olyan nagy ember, a ki ne lett volna kitűnő, derék anyának a fia, a mi — jegyezzük meg jól — annyit tesz, hogy nincs olyan nagy ember, a ki jó nevelésben ne részesült volna.

Valóban, fia lelkiismeretét és szellemét az anya az élet ez első szakában vezérelheti s ekkor készítheti el jövő boldog- vagy boldogtalanságát. Például van egy szójárás, mely azt mondja, hogy az elkényeztetett gyermekek rossz utra térnek, könnyen elrom-

kényszerül láb alól eltétetni, mert gyilkolt, rabolt s több ily nemű undok bűnöket követett el, a legtöbbször szegény árva, elhagyott gyermek, olyan fiú, kit a szülei háztól a mostoha atya vagy mostoha anya száműzött, olyan ember, kinek esze és szíve már születésekor megfojtott, elvégre olyan ember, a kit senki sem szeretett, s kinek szerető hozzátartozói nem voltak, kinek sem akaratát, sem kívánságait nem szabályozták.

Ez oly nagy nyomor, mely a társadalom egész figyelmét igényli!

Az anyánktól nyert első neveléshez jó még az *egyházi és iskolai* nevelés.

Az iskolai nevelés nagyon fontos. De általában véve az a hibája, hogy többet foglalkozik az észszel, mint a kedélyvel. Az igaz, hogy viszont az egyház többet foglalkozik az érzellemmel, mint az észszel, de ez

a hátránya is megvan, hogy a dolgok csak az egyik, még pedig a hiányosabb oldalról mutatja. Azért, hogy egy bizonyos alkalommal valaki nem látott szívesen, — azért mert barátaim, kiktől pénzt akartam kölcsönözni, bezárták előttem ajtójukat: azért még nem következik, hogy minden ember keményszívű és részvétlen legyen.

Igy jutnak oia, hogy maguknak a rosszul megvizsgált életéről tömérdek elítéleteket szereznek. Ha egyszer szenvedtek, ebből már azt következtetik, hogy annak mindig így kell lenni. Ez olyan okoskodás, mint azé az angolé volt, a ki midőn Dunkerquebe érkezett s egy veres haju flamand vendéglősné által fogadtatott, azt írta naplójába: „Francziaországban minden nőnek veres haja van.”

Segédforrásaink tehát ezek: az *anya*,

A Varrugas-utvezeték Dél-Amerikában.

lanak. Ennek igen egyszerű az oka. Az elkényeztetett gyermek rendesen olyan, a ki tehetségeit nem gyakorolja; sir, hogy ne dolgozzék, hogy a semmittevést élvezze; szeszélyét követi, s az élet rideg mester-ségét nem tanulja meg. Ellenben a szigorral nevelt gyermek olyan, a ki dolgozik, kinek esze és szíve az anyai szilárdság befolyása alatt folytonosan fejlődik. Mi természetes, minthogy az elkényeztetett gyermek elromlik, s a szigorral nevelt megtanulja későbbben az életben magát vezérelni!

Ez az első nevelés annyira szükséges, hogy én, ki hivatalomnál fogva a bűnügyeket kénytelen vagyok figyelemmel kísérni, a legtöbb elítéléséknél azt tapasztaltam, hogy az elbukott ember nem mindig olyan hibás, mint a milyennek hiszik. Az, kit a társadalom mint egy kártékony vad állatot

nálunk korán beveződik, elannyira, hogy igen gyakran csak emlékünken marad fenn, s ez emlék nem mindig elégséges arra, hogy az élet kisértéseitől megmentsen.

Ezek után jó a negyedik nevelés: a *tapasztalás*. Ennek nagy hírneve van; azt mondják: „Oh, ha egyszer a küldöggel megmérkőzöl, akkor megtanulsz élni!” — A tapasztalásnak az én véleményem szerint nagy hibái vannak. Igen durva mester.

Emlékezem, hogy gyermekkoromban miképen tanultam meg a tapasztalásból, hogy a tűz éget; ujjaimat a gyertya lángjánál megégettem. Ez ember azt is megtanulja, hogy egészsége iránti kiméletből, a kihágásoktól óvja magát, de ezt rendesen csak azon nap tudja meg, mikor a fájdalom már az ágyba segezte. Ez olyan tanítás, mely mindig elkésik, s melynek még amellet az

a *tanoda*, az *egyház* és végre a *tapasztalás* nevelése.

Az újabb művelődés e négyféle neveléshez egy másikat is csatolt, mely nem pótolhatja egyiket sem a négy közül, de kiegészítő részét képezi, mindeniket elősegíti és megvilágosítja. Ez az a nevelés, melyet önmagunk adunk magunknak. De ezt a nevelést csak úgy adhatjuk magunknak, ha az emberekkel érintkezésbe jövünk, ha beszédek hallgatjuk. Az emberekkel való érintkezésre legjobb mód a jó könyvekben rejlik, mert a mult idők tapasztalatait a könyvek megtartották; az olvasás nem univerzális tudomány, nem is univerzális bölcsesség; de az olyan ember, a ki megszokta az olvasást, minden fölmerülő kérdésnél tanácsot kérhet egy olyan tapasztalatból, mely az övével nagyobb és részrehatatlanabb.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

(A „Kertész Gazda”) az 1872. 2-ik fél évben újított erővel jelenik meg. Ára félre: 3 frt. E lap pártolását ajánljuk a kertészkedéssel foglalkozó gazdaközönségnek. — Sz. J. (Magyar hírlapirodalom 1872-ben.) A „V. U.” jelen folyamában közölték szerint ez év folytatás junius hó végéig megjelent összesen magyar nyelven 236 hírlap és folyóirat. Ezeket kivül még a következő, újabban megindult hírlapokat s folyóiratokat kell fölemlitenünk: 237. Szabad Sajtó. (Pest.) Politikai, közgazdasági, társadalmi és irodalmi napilap. Kiadó-tulajdonosok: Prileszky Tádé, gr. Csáky Gyula, Rózságyi Antal. Felelős szerkesztők: gr. Csáky Gyula és Hatala Péter. Nyom. Vodianer F. né. Megjelenik ünnepek és vasárnap utáni napokat kivéve mindennap, írvét egy iven. Előf. ára: egy évről 20 frt., fél-évről 10 frt., negyedévről 5 frt., egy hónapra 1 frt. 70 kr. (Keletkezett jul. 2-kán a „Szabad Egyház” és „Testvér” megszünt lapokból.) 238. Delejtű. (Pest.) Kiadó-tulajd. Buehler. Fel. szerk. Borostyáni Nándor. Nyom. az első magyar nyelvű napilap. Megjelenik ünnepek és vasárnap utáni napokat kivéve mindennap, kis írvét egy iven. Előf. ára: egész évről 20 frt., fél-évről 10 frt., évnegyedre 5 frt., egy hónapra 1 frt. 80 kr. (Keletkezett, mint II. évfolyam 1. száma, július 2-án.) 239. Magyar-osztrák vasúti és gőshajósági kalauz, gyakorlati útmutató. (Pest.) Felelős kiadó-tulajdonosok Humay János és Goritschnigg Albert. Nyomatik az első magyar egyesületi könyvnyomdában. Megjelenik havonként másfél-felvén magyar és német szöveggel. Előf. ára: egész évről 1 frt., egy számmal 40 kr. (Keletkezett július elején.) 240. Hivatatos Értesítő. Gümör- és Homtmeleg közlönye. (Rimaszombat.) Kiadó-tulajdonosok: Bernolák-Plechner Irma s a fel. szerk. Bernolák Nándor. Nyom. Rábelly Miklós özevgye Kádár J.-né betűivel. Megjelenik, mint a „Gümöri Lapok” melléklete, hetenként kétszer írvét félven: csütörtökön külön a vasárnap a „Gümöri Lapok”-kal. (Keletkezett jul. 4-én.) 241. Bolond Istók. (Pest.) Felelős: Bolond Istók. Nyom. a „Minerva” részvény-könyvnyomdában. Megjelenik minden csütörtökön 4-érvét félven képpel. Előfizetés egyelőre nem fogadtatik el, egy szám ára 5 kr. (Keletkezett jul. 4-dikén.)

Közlekedés

Megszűnt a 241 lap közül eddig 13, s ezuttal még a következő megszünt lapokat kell fölemlitenünk: 14. Alkotmány. (Pest.) Megszűnt márcs. 21-kén a mutatványsszámmal. 15. Szabad Egyház. (Pest.) Megszűnt jun. 27-ikén a 144-ik számmal és beolvadt a „Szabad Sajtó”-ba. 16. Haladás. (Pest.) Megszűnt jun. 29-én a 84-ik számmal és beolvadt a „Delejtű”-be. 17. Testvér. (Pest.) Megszűnt jun. 29-én a 74-ik számmal és beolvadt a „Szabad Sajtó”-ba. 18. Nyitirat Lapok. (Nyitra.) Megszűnt junius végén. 19. Szentosi Lapok. (Szentos.) Megszűnt junius végén és beolvadt az „Alföldi Figyelő”-be. Megjelen tehát jelenleg 222 hírlap és folyóirat magyar nyelven.

Közintézetek, egyletek.

(Az orvosok és természetvizsgálók gyűlésére,) mely — mint már régebben írtuk — szept. 16—21-kén lesz Mehádián, az eláskók fölhívat bocsátottak. Tag lehet minden művelt egyén, s a nőket is minden alkalommal szivesen fogadják. A beiratások szept. 13 — 15-én lesznek a Herkules-füredőben. A tagság előnyehez (olcsó szállítás, elszállásolás sat.) azonban igazolási jegy kell, s ilyet Stupa György pénztárnoknál lehet szerezni augusztus végeig. A ki bérmentes levélben beküldi hozzá a hat frt tagdíjat, annak 6 az igazolási jegyét azonnal elszállítja postán. (A múzeumi könyvtár) jelenleg rendezés alatt állván, a használása végett eddig nyitva állott olvasó terem f. július hó 20-ától kezdve bizonytalan időre zárva lesz.

Egyház és iskola.

(Tanfelügyelői áthelyezések.) Nagy László királyi tanácsos és tolna-baranyamegyei I. tanfelügyelő Pest-, Pilis- és Solt-t. e. vármegyék I. tanfelügyelői állomására, — Bója Gergely kir. tanácsos és zalavármegyeyi I-ös tanfelügyelő a budapesti kir. tanfelügyelői állomásra áthelyeztetett. (Dr. Lengyel Béla) a vegytani módszerek magán- és a vegytudományi tanszék segédtanára a pesti egyetemen rendkívüli tanári címet nyert. (Tanári kinevezés a műegyetemhez.) A király Müller Józsefnek, a József-műegyetemi gép-iparmitani rendezés tanárnak, mezen állomárról való lemondását elfogadván, ugyanazon tanszékre Pösch Ágoston kroupachi vasvári gépész-mérnököt a

szabályszerű illetményekkel rendes tanárrá nevezte ki.

(Pauer kösköztelési miniszter) sorba látogatja a fővárosi tanintézeteket; legutóbb Gönczy Pál osztálytanácsos kisérletében megjelent a református gimnáziumban, s Török Pál mint az iskola felügyelője kisérletében, meglátogatta az egyes osztályokat. A miniszter az ifjak feleleteit megelégedéssel hallgatta s buzditó szavakat intézett hozzájuk. Ezután az iskola muzeumát s gyűjteményeit tekintette meg s az intézetben több mint két órai időt töltvén, miután a tanári kart gyűléstermében is meglátogatta, 10 óra után eltávozott.

(Arvaház létesítésén) fáradoznak Kecskeméten. Dáni főispán penditette meg az eszmét egy lakomán, hők 2000 frtot rögötn alá is írtak.

(Iskolai vizsgák.) A folyó tanévet berekesztő vizsgák rendjéről ismét több tanintézet igazgatóságától vettünk jelentést; jelesen: a pépai fótanodában a közvizsgák f. július hó 22-étől 27-ig; az érettségi vizsgák (írásbeli) jul. 21-én, (szóbeli) jul. 28—31; a magánvizsgák: július 25-től 31-ig lesznek. — A nagy-körösi h. h. lyceumban jul. 18—20. írásbeli érettségi vizsga, jul. 23. szóbeli érettségi vizsgák (írásbeli) jul. 15—17. magánvizsga, jul. 18—22. I—VII. gymn. osztályok vizsgálatai. — A kecskeméti reform. fótanoda főgymnáziumi osztályában a közvizsgák jul. 18—24; a magánvizsgák jul. 15—17, az érettségi vizsga: írásbeli július 21., szóbeli jul. 25. és 26. — A halasi ref. lyceumban a félévi rendes vizsgák jul. 15—16., a magánvizsgák 17., az érettségi vizsga: írásbeli 26—27., szóbeli 29. stb. — A kun-szentmiklósi 6 osztályú helv. hitv. gymnasiumban a közvizsgák jul. 24—26., a magántanulók vizsgái jul. 20—23-án tartatnak meg.

Mi újság?

(Viktor Emanuel ajándéka Ferencz József király számára.) A bécsi olasz követ, gróf Robillant a napokban nyújtotta át Ferencz József 6 Felségének azon pompás vadászati készületeket, melyet Viktor Emanuel király Twerembold híres turini ékszerész és aranyműves által az annak idején kapott ajándék viszonzásulál készítettett. Ezen ajándék sajtószersége abból áll, hogy abban több vadkecske szarva van feldolgozva, melyeket maga a király ejtett el tavaly a valle d'aostai hegyek között. A készülék hét darabból áll: három nagy vadkecskeszarvból egy löportülök, vadászkiált és egy tábori palack készült, négy kisebb nagygyugyananyi kis serleg. A különféle szarvak diszes díofatokba vannak zárva, s ezüst domborművű császari cimzerrel ékesítve.

tojasát látták, azt állítják, hogy héjja nincsen, hanem e helyett olyan vastag bőre, hogy fejszével is alig lehet ketté vágni.

Nem is kell említenünk a Rhinoceros (szarvórru) érzékeny kedélyére vonatkozó jól ismert érvt, hogy fogságában bubánat miatt hervad el. A salamandert (tűzgyíkot) tüzes rostélyra feldák. Ez állatnak nincs lépje, s mája teste jobboldalán fekszik. Sándor pápának a közhiadelem szerint ez állat gyapjából szövött ruhája volt, melyet nem vízbe, hanem tűzbe tettek mosás helyett. A sokfejú hydrát is tudományos pontossággal írták le, ugy hogy teljesen el kell hinnünk, hogy e természetbuvárok az utolsó betűig meg voltak győződve képtelen képzeletök valódiságáról.

A madarak közül kiemelhetjük a fénikszt, mely ma már csak a biztosító-társulatok czégjeül, czimereül szegődött be. Ez arab madár, mert csak magánosan él, öreg korában, forró nap alkalmával, jó illatú füveket szed össze, szárnyaival legyezve, tüzet éleszt, s magát egyenesen abból a czézből égeti el, hogy a hamuból új életre támadjon. A biztosító-társulatok védmadara! Az új lény a hamuban először féreg alakot ölt magára, de gyorsan nő. Voltak a középkorban kegyes tudósok, kik a természetet az elvitáztatlan tényével támogatták a föltámadás hitét.

A Pelikán története e madarat nem a legszebb színben festi. Mielőtt vért ontaná kicsinyeiert, azokkal kegyetlenül bánik. Idézett természetbuváruk állítása szerint a tollasodni kezdő pelikánfiak arczon csipkedik az öregeket, ezek megboszkodván, keményen halálra csapdossák őket, mire aztán három napos bánkódás következik be. Harmadnap mulva az anyamadár kivágja bordáját, reájok hajlik, vérvél áztatván, új életre ébreszti. E madár lett későbbben a kereszténység jelképe.

A Piralis négylábu légy, mely a kemezcék tüzeből száll ki. A Porphyrio kétlaki madár, egyik lábán karmok, a másikon uszhártyák léteznek.

Szintén ily szabadon játszott a képzelet a tenger hullámai közt lakó halakkal is. Rajzolnak előtünk tengeri lovak, oroszlanok, farkasok, disznók stb. A delének, melyek melleiken csüngő kicsinyekkel együtt usznak. Ezekről azt hitték, hogy szüleit, barátaitak eltemetik, s a halottakat a tenger alatti temetőig rendesen kikísérik. A fókáról azt tartották, hogy ez nőstényével addig pörlekedik, míg csak meg nem öli. Ott marad hullája mellett, míg csak másik nő nem akad, s csak azért van aztán meg békés családi életben, melynek ereje az övével egyező.

Erős hiedelem volt régente az is, hogy lakik a tengerben barátosuklyás hal, mely emberi hangon eszja magához az embereket, s minden könyör nélkül emészti föl. Így lehetne még elsorolnunk száz meg száz szörnyet, miket mind a tudatlanságból eredett beteges képzelet szült, s hitt teljesen valónak. Még alkalmilag szólni fogunk a régiebb korban hitt természetfölötti lényekről is. Jó a multat tanulmányozni, hogy kelléggé méltányolhassuk a jelent.

K. T. K.

Don Karlos hívei.

Európának alig ha van két nyugtalanabb és lázongóbb eleme, mint a Vezuv és a spanyol nemzet. Hol egyik, hol másik, de valamelyik folytonosan beszéltek magáról. Ma már nem is lep meg, ha Spanyolországból egy-egy új lázadás és háború kitörésnek hírék röpkök szét a távsodronyok. Föl sem vesszük, rá sem ügyelünk, sőt az egészet igen közönséges dolognak találjuk. Innen van, hogy a nemrég kitört karlista mozgalom oly kevés feltűnést okozott Európában.

Innen-onnan összedetett nép, a legitimitás és az „isten kegyelmébőliség” elvének hangoztatása, néhány nagy szavú pronunziamento, egy-két jelentéktelen összetűzés — imei ennyiből áll a legutóbbi spanyol „örökösödési háború.” Ha Don Karlos végig tekint vala szemészett vitézeinek tarka csoportján, alig ha jó levele kétségbe nem

esett volna ügyének győzelve iránt. Itt van például rajzunkon mindjárt egy egész karlista század, ezred vagy akár egy egész hadsereg. Szent Kleofás! minő karaván! Ugy fogták el őket vezérestől, táborostól, municzióstól. A tisztiek és közkatónák egyaránt rongyokkal voltak fedve, majdnem félmeztelenül jártak a piszkosak és sárosok voltak a lehető legnagyobb mérvben. Szárandóbbak a legszegényebb koldusnál; méltók egy Callot vagy Murillo ecsetére. Kék vászon ingek, vörös gyapot-nadrágok vagy bő föltöltök, melyeknek színét bajos volna meghatározni, andalusiai saruk, mindez összerongyolva, kilyukgatyva és elnyűve ektelenül: ilyenek voltak ők, s így lépdelték el a vadászok sorai előtt, kik őket bámulva és megilletődve szemléltek. Arczuk teljesen megfélelt öltözeteknek: sovány, halvány és bágyadt; füres gyomor miatt meghosszabbodott ábrázatok. Mert könnyen észre lehetett venni, hogy a szegény ördögök halálra voltak éhezve. Hanem azért erősen tartották magukat, járásuk büszke, szilárd volt s a valódi spanyol férfias szépség nem soknál hiányzott közülök. E csapat is élve az amoroivizai egyezmény által nyújtott kedvező alkalmmal, Cuevillas vezérlete alatt Durangóba ment és megadta magát.

Fegyvereiket látható sajnálkózással rakták le s elébb majd mindenik kilötte puskáját és karabinját. A fegyverek legnagyobb része alig ért meg pár garast.

Ilyen emberekkel és ilyen fegyverekkel akarja visszafoglalni Don Karlos őseinek birodalmát s

Fogyó karlista csapat.

elüzni trónjáról az „olasz bitorlót.” Európa nyugton alhatik; e béka-egérharc nem fogja sokáig nyugtalanitgatni békés álmait.

Egyveleg.

(Venus bolygó.) 1874. évi december 8-án Venus bolygó a nap és a föld közepe közt fog elhaladni. Ez égi tünemény 1754-ben, tehát 120 év előtt jött elő. Ismétlődni fog ugyanezen tünemény 1982-ben, tehát szabályosan 150 évi időközökben. E tünemény vizsgálata iránt csaknem minden tudomány érdekelve van, de mindenekelőtt a csillagászat; e tünemény ellenőrzésére fog szolgálni ama számításoknak, melyek a földnek a naptól való távolságát, a világság gyorsaságát határozzák meg. Végül e tünemény alkalmával a csillagászok reménylik közlelebről tanulmányozhatni a viszonyokat, melyek napunk s a rendszerhez tartozó csillagok; továbbá naprendszerünk s az ismeretlen naprendszer közt létezik. — Ez ismeretek főképe a tengerészekre birnak nagy fontossággal, minthogy ezekből képesek nyílt tengeren is egész pontossággal meghatározni állásuk pontját. A világ művelt nemzetei tudósokat küldenek a föld különböző pontjaira; a nagy tünemény tanulmányozására. Franciaország kilencz ponton fog szemlélt tartatni, s e czéllra háromszázezer frankra mennek a költségek. A csillagászati eszközök rendkívüli pontosságot igényelnek, s némelyik elkészítése több évet is.

Van oly távcső, mely csupán tíz-tizenkét évi munka után fejeztetett be; ez oknál fogva a legközelebbi Venus átvonulására szükséges csillagászati eszközök már most munkába vétettek.

(A kínai császárról.) A kínai császár ez év őszén fog nagykorúnak nyilváníttatni, és ekkor — mint már említettük — meg kell házasodnia. A leendő császárnő egy mongol fejedelmi családból származik. A mint a fiatal fejedelem, a kormányt átvette, az európai követések fölhívatnak, hogy tisztelegjenek a fejedelemmel, hogy China végleg elismertessék; továbbá: hogy a többi országok fejedelmei vele mintegy párhuzamba legyenek állítva; az eddigi szokás, hogy bizonyos számú vazallt választatott a trónalépr fejedelem, most mint gyarlóság elejétett. Európai szempontból tekintve, eléggé nevesítés az egész, de nem a kínai nép előtt, mely abban büszkeségét találja. A császár most chinai számítás szerint 17 éves, azonban tudni kell, hogy a gyermek már születésnapján egy évesnek tekintetik.

(A kínai thea hamisítása.) Medhurst, chinai angol követ beszéli, hogy némely chinai faluban a fűzfa leveleit a thea-levelekhez hasonlólag készítik el s azt azután a valódi thea közé keverik. A tenger-öblök partján tenyésző fűzfák gyöngye leveleit rendszeren április- és május hónapokban leszedik, nyílt, tiszta téreken felhalmozák s ekkor megvárják, míg a napugarak hatása alatt végbemenő gyöngre érjedési folyamat a leveleket megpállítja. Ezután épen oly módon mint a valódi thea levelek, nagyságuk szerint osztályoztatnak és közönséges theaszarító kemencékben száríttatnak meg. Az így elkészített fűzfaleveleket, melyek alakjukra, a valódi thea leveltől alig különböznek, Sanghaiba viszik, hol 10 — 20 %-nyi mennyiségben kevertetik a valódi theához. A Sanghai vidéken lakó szegényebb osztály már régóta ily fűzfa-theát használ a valódi helyett; de mintegy 10 év óta a kivitelre szánt thea közé is kevernek fűzfalevelet. Medhurst becselése szerint évenként mint egy 400,000 font ily hamis pótlékot használnak fel.

A fűzfalevek forrázatának nincs ugyan valami ártalmas hatása, de mindamellett szerfelett kívánatos, hogy efféle hamisítások elé az illető hatóságok gátot vessenek. (Az észak-amerikai köztársaság egyik elnök-jelöltje.) Az Egyesült-Államok új elnökjelöltje, Horace Greeley, a „New-York-Tribune” cz. napilap főszerkesztője, alapító- és tulajdonos-társa, született 1811-dik évben Amherstben New-Hampshire államban, 1825. évben Vermontban egy nyomdába mint szedő-tanonc

lépett be, 1831-ik évben New-Yorkba jött és mint szedő működött, de már 1834-ik évben elhagyta a szerkényt és mint újságíró próbálta szerencsésjét. A „New-York Tribune”, ma az Egyesült-Államoknak egyik legbefolyásosabb lapja, 1841. évben alapítattott; 1848. évben Greeley a kongressusnak Washingtonban tagja lett; 1851. évben pedig a londoni világkiállításon egy bíráló bizottságának elnöke volt. Legnagyobb tevékenységét azonban az amerikai polgárháborúban fejtette ki az unió fentartása érdekében, valamint már azelőtt a rabsloltság eltörlésének egyik legbuzgóbb szószólója volt.

(Régészeti.) Tóth-Keresztur vasmegyei községnek meg a mult évben is egy régi kath. temploma volt, melynek régi aajtára egy sisak s egy páncélz volt főlsegezve. E sisakot és páncélz egy török bégától vették el a szent-gothárdi csata alkalmával, s ugyanakkor több török fegyver is került kézre, melyek sok idők át az érintett templomban őriztettek. E régi és már használaton kívül volt templomot a mult évben lebontották, hanem mint a „Vasmegyei lapok” írják, a régiségét által nevezetes ajtó a rászegezett tárgyakkal együtt Tóth-Kereszturon még megvan, a fegyverekből még meglevő két darab pedig Fodor Károly petróczy plébános ur gondviselésére bízott. Mindezen tárgyaknak legillőbb helye a megyei régiségtár vagy a múzeum volna.

(Gyergyai Ferenczről.) Kinek egy magyar nyelvészeti munkája néhány év előtt méltó feltűnést okozott, egy újabb munka jelent meg Kolozevárott Stein János kiadásában, melynek czime: „Magyarosan. A magyar nyelv sajtásáigairól irt jegyzetekhez.” Ára 1 ft 30 kr. Ajánljuk azok figyelmébe, kik a magyar nyelvre becsusztott számtalan magyartalan kifejezésekről leszokni ohajtanak.

(Tájékozás erdészeti kiállításunk ügyében.) című füzet jelent meg Bedő Alberttől, melyet szerző a magyar erdőbirtokosokhoz intéz, hogy mit és hogyan küldjenek a bécsi világtárlatra, közérdeklő lévén a magyar birodalom erdőkincesinek minél gazdagabb bemutatása. A füzet ára 20 kr.

